

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI İŞİĞINDA SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜNÜ SINIRLANDIRMA BİÇİMLERİ OLARAK SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI VE KARANTİNA UYGULAMALARI

In the Light of the Decisions of the European Court of Human
Rights Curfew and Quarantine Applications As Ways of Limiting the
Freedom of Travel

Melike YAVUZ DALGIÇ*

Makale Gönderilme Tarihi : 15/04/2021

Kabul Tarihi : 30/05/2021

ÖZ

Seyahat özgürlüğü, Anayasamızın 23'üncü maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 4 No'lu Protokol'ün ikinci maddesinde düzenlenmektedir. Birinci kuşak temel haklar arasında tasnif edilen seyahat özgürlüğünün kısıtlanması, 4709 sayılı Kanun ile gerçekleştirilen Anayasa değişikliği sonrası hukuki açıdan birtakım rizikolar barındırmaktadır. Öte yandan Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 4 No'lu Protokol'ü imzalamış ancak onay belgesi henüz tevdi edilmemiştir. Tüm bu gelişmeler, salgın hastalık tehdidi ile yüz yüze olduğumuz bu günlerde daha fazla önem arz etmiş olup, se-

ABSTRACT

Freedom of travel is regulated in the second article of Protocol No. 4 to the European Convention on Human Rights and the 23rd provision of our Constitution. The limiting of freedom of travel, which is a fundamental human right, has some legal risks after the Constitutional amendment made by Law No. 4709. On the other hand, Turkey, signed the Protocol No. 4 but has not yet become a party of the Protocol. All these developments have become more important in these days when we are facing the threat of epidemics and determined that current administrative procedures for restricting freedom of travel

* Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, av.melikeyavuz@yandex.com, ORCID: 0000-0003-3579-2282.

yahat özgürlüğünün kısıtlanmasına yönelik güncel idari işlemlerin mevzuata uygunluk sağlamadığı tespit edilmektedir. Bu kapsamda çalışmada, olağan dönemde seyahat özgürlüğü ve sınırlandırma biçimleri olarak sokağa çıkma yasağı ile karantina uygulaması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları dahil edilerek açıklanmaya gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karantina, Seyahat Özgürlüğü, Sokağa Çıkma Yasağı, Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması

are not legal. In this paper, the curfew and quarantine applications as limiting forms of freedom of travel were tried to be explained by the decisions of the European Court of Human Rights.

Keywords: Curfew, Freedom of Travel, Isolation, Limitation of Fundamental Rights and Freedoms

GİRİŞ

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasa ile korunma altına alınan seyahat hürriyetinin, sokağa çıkma yasağı ilanı yetkisi kullanılarak sınırlandırılması/durdurulması tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu bağlamda, çeşitli sebeplerle müdahalelere en fazla maruz kalan ve halen bu tehdide açık temel haklardan biri, seyahat özgürlüğüdür. Kimi zaman yetkili organlarca ilan edilmeyen sokağa çıkma kısıtlamaları veya kanuna aykırı koşullarda uygulanan karantina tedbirleri en göze çarpan örneklerdir.

1982 Anayasası'nın 23'üncü maddesinde düzenlenen seyahat özgürlüğü, olağan dönemde tüm temel hakların sınırlandırılması açısından kapsayıcı hüküm olan yalnızca Anayasa'nın 13'üncü maddesinde cevaz verildiği hallerde sınırlandırılmaktadır. Anılan hükümde sınırlayıcı sebeplerden ilk olarak, sınırlamanın kanun ile gerçekleştirilmesi gerektiği zikredilmiştir. Oysa sadece seyahat hürriyeti açısından değil, toplanti ve gösteri yürüyüşü hakkı, eğitim hakkı, çalışma hürriyeti gibi pek çok alanda fiilen maruz kaldığımız sınırlandırmalar kimi zaman Resmî Gazete'de dahi yayımlanmayan idari işlemler ile gerçekleştirilmektedir.

Salgın hastalık ile etkin mücadele edilmesi amaçlanırken pek çok hukuki alana müdahalede bulunulan şu günlerde, konunun güncelliğini sağlamak adına, çalışmada; yalnızca olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması incelenmeye gayret edilmiş, seyahat özgürlüğünün sınırlarına değinilmiş ve devamında sınırlayıcı tedbirlerden, sokağa çıkma yasağı ve karantina uygulaması için destekleyici Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın amacını, temel hakların sınırlandırılmasında hukuka aykırı eylemlerin ulusal ve uluslararası yargı kararlarıyla desteklenerek eleştirilmesi sonucu doktrinsel perspektif sunmak oluşturmaktadır.

I. SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ VE SINIRLANDIRILMASI

A. GENEL OLARAK SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMI

Tabii hak teorisine göre, temel insan hak ve özgürlüğü olarak tanınan haklar, bireyin yalnızca insan olması sebebiyle tanınan, *doğal olarak* edindiği, devredilemez ve vazgeçilemez haklar olmaktadır.

Temel hak ve özgürlükler Georg Jellinek'in tasnifine göre: Negatif statü hakları, pozitif statü hakları, aktif statü hakları olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Gözler, 2013, s. 111 vd.). Negatif statü hakları, kişiye; devlet tarafından dokunulamayacak bir koruma alanı sağladığı gibi, devlete de "*karışmama*" ödevi yükleyen haklardır

(Gözler, 2013, s.112.) Eş söyleyişle, bireyi devletin müdahalesinden korumakta ve devlet karşısında bu statü haklarını güvenceye almaktadır. Negatif statü haklarına örnek olarak, düşünce özgürlüğü, ifade ve iletişim özgürlüğü, seyahat özgürlüğü, yaşam hakkı gibi haklar sayılabilmektedir.

Temel hak ve özgürlükler, modern anlamdaki tanımlarına kavuşana dek oldukça uzun sürelerin geçmesi gerekmiş ve bu uğurda insanlık tarihi büyük bedeller ödemmiştir. Kimi yazarlar tarafından (Lecker, 2004, s. 1), dünyada anayasal gelişmelerin ilki olarak nitelendirilen 622 tarihli Medine Anayasası/Vesikası'nda, yaşam hakkı, mülkiyet hakkı, eşitlik ilkesi gibi günümüz temel hak ve özgürlüklerinden bazıları-
nın, ilk kez anayasal belge mahiyetindeki bir metinde düzenlendiği görülmektedir (Lecker, 2004, s. 33-34). Yaklaşık 600 yıllık bir süre akabinde düzenlenen bir başka anayasal belge olan, 1215 tarihli Magna Carta Büyük Özgürlük Sözleşmesi'nde modern hakların tanımına daha fazla yaklaşılmıştır. Temel hak ve özgürlükler, olgunlaşma dönemlerini büyük ölçüde 17 ve 18'inci yüzyıldaki feodal sisteme karşı, aristokrazi-burjuvazi çatışmasında yaşamıştır. Bu meyanda ilerleme ise İngiliz, Fransız ve takiben Amerikan gelişmeleri ile sağlanmış ve "özgürlük, eşitlik" gibi kavramlar toplumda varlık göstermeye başlamıştır (Aygün, 2007, s. 9).

Temel hak ve özgürlüklerin, günümüz niteliklerine kavuşmasında yadsınamaz yeri bulunan; 1689 tarihli İngiliz "Haklar Beyannamesi", 1776 tarihli "Amerikan İnsan Hakları Bildirisi" ve Fransız İhtilali sonrası yayınlanan 1791 tarihli "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" gibi metinlerin önemi şüphesiz büyüktür. Ancak ne var ki, bu metinlerden hiçbirinde açıkça seyahat özgürlüğünün düzenlenmediği görülmektedir.

Genel anlamı ile seyahat özgürlüğü, "dolaşım, gidip-gelme, yer değiştirme ve yerleşme serbestliği" anlamına gelmektedir (Kaboğlu, 2002, s. 320). Seyahat özgürlüğü, temel insan hakkı tasnifi ile uluslararası bir metinde ilk kez İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13'üncü hükmünde,

"1. Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.

2. Herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir." olarak tanımlanmıştır.¹

Bireylere, devletin sınırlayıcı yönde müdahale edemeyeceği bir alanı bulunan ve kişileri devlete karşı koruyan özellikleri hasebiyle *seyahat özgürlüğü*, negatif statü haklarında kabul edilmektedir. Öte yandan seyahat özgürlüğü, bireylere hak tanıma-

¹ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 10 Aralık 1948 günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından, 217 A (III) sayılı Kararı'nca kabul edilmiştir.

sının yanında Devlete de birtakım ödevler yüklemektedir. Devletin, seyahat özgürlüğünün aktif olarak kullanılabilmesi bakımından, ulaşım olanaklarının sağlanması, güvenlik önlemlerinin alınması, ulaşımı mümkün kılacak altyapıların hazırlanması gibi yükümlülükleri bulunmaktadır (Aygün, 2007, s. 13).

Seyahat özgürlüğü, Anayasamızın 23'üncü hükmünde "*Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti*" başlığı ile düzenlenmektedir. İlgili madde; "*Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.*"

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz." hükmünü haizdir.

4709 sayılı Kanun² ile Anayasanın 23'üncü maddesinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre değişiklik öncesi madde metni "*Herkes yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir... seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir. Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ülkenin ekonomik durumu, vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabilir. Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz*" biçiminde iken, "ülkenin ekonomik durumu" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Görüldüğü gibi Kanun Koyucu sınırlama sebeplerini düzenlerken öncelikle genel anlamda seyahat özgürlüğüne işaret ederek, özgürlüğün suç soruşturma ve kovuşturması sebepleriyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla sınırlanabileceğini belirtmiştir. Madde metninde geçen "*herkes*" ibaresi ile yalnızca vatandaşların değil, vatandaşlık bağı ile bağlı bulunmamakla birlikte yasal olarak bulunan her nevi kişinin seyahat özgürlüğünden yararlanacağı anlaşılmaktadır. Genel anlamda seyahat özgürlüğünün kapsadığı kavramlar olan, yurt dışına çıkma özgürlüğü ve yurda girme hakkına ilişkin; düzenleniş biçimlerinin vatandaş ve yabancılar bakımından farklı nitelikler arz etmesi nedeniyle, sınırlanma sebepleri ayrı fıkralarda düzenlenmiştir.

² 4709 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun", 03.10.2001, RG: 17.10.2001, 24556

Aynı şekilde, özellik arz eden bir durum olarak “vatandaşın sınır dışı edilemeyeceği”ne ilişkin ilke ayrı bir fıkrada yer bulmuştur (Sağlam, 2002, s. 345).

1. TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN SINIRLANDIRILMASI KAPSAMINDA SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ

Thomas Hobbes’a göre, doğal yaşam halindeki insanlar, düzen sağlamak için birtakım haklarını Leviathan’a devretmiştir (Gözler, 2011, s. 48). *Sosyal Sözleşme*’den doğan otorite, barış ve düzeni sağlamakla mükelleftir. Ancak bunun karşılığında otoriter erke karşı, kişiler özgürlüklerinden feragat etmeye boyun eğmişlerdir.

Devlet kavramı ve teşkilatının oluşumunda, pek çok teori ortaya atılmıştır. Ancak yukarıda anılan *Sosyal Sözleşme Teorisi* gibi pek çok teorinin özünde, bir otoriteye karşı güvenlik ve düzen karşılığında, birtakım hak ve özgürlüklerden feragat yattır. Nitekim sınırsız ve mutlak özgürlük kavramı, toplum ve devlet sistematığı içinde yer alamaz (Gözler, 2011, s. 143). Ne var ki, insan hakları hukukunun demokratik toplumlarda gelişmesi ile bu sınırlandırmaların; keyfi, sınırsız ve orantısız uygulanmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Limites aux limites olarak anılan sınırlandırmanın sınırları düzenlemesi, “*Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması*” başlığı ile 1982 Anayasası’nın 13’üncü maddesinde görülmektedir.³ Buna göre;

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” zikredilmiştir.

Temel hak ve özgürlüklerin, Anayasa ve ilgili kanunlarında zikredilen hukuki sınırlarının ötesinde, “*objektif ve doğal sınırları*” olduğu da kabul edilmektedir (Od-yakmaz vd., 2006, s. 56). Örneğin, düşünce ve ifade özgürlüğünün, üçüncü kişilere hakaret edilmesini kapsamayacağı, yaşama hakkının özünde meşru savunma halinin de mevcut bulunduğu gibi yorumlar, doğal sınırlamalara örnek oluşturmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında da gerek hukuki gerek doğal birtakım sınırların mevcudiyeti demokratik toplum gereklerindedir. Ancak çalışmanın devamında hukuki sınırlamalar ile ilgilenilecek ve özet olarak açıklanmaya gayret edilecektir. Hukuki sınırlamalar, temel hak ve özgürlüklere müdahalenin önkoşullarını oluşturmaktadır.

³ 2709 sayılı 1982 Anayasası, Kabul Tarihi: 18.10.1982, RG: 17863 [Mükerrer], 09.11.1982

A. SINIRLAMA KANUNLA YAPILMALIDIR

Bu hususta ilk göze çarpan, sınırlamanın kanunla gerçekleştirilebileceğidir. Öyle ki, temel hak ve hürriyetler, Anayasanın 13'üncü maddesi gereği, olağan hukuk döneminde, kanun hükmünde kararname, yönetmelik yahut benzeri idari işlemlerle sınırlandırılmaz. Nitekim Anayasa Mahkemesi de temel hakların sınırlandırılmasına yönelik hukuki tahlillerinde, ilk önce kanunilik ilkesinin varlığını incelemektedir (Aslan, 2020, s. 814).⁴

Ne var ki, temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlandırılması ilkesi yürütme organının anılan özgürlüklerle alakalı düzenleme yapamayacağı anlamına gelmemektedir. Yürütme organı, açıkça bir kanun hükmüne dayanmak suretiyle, kanunun öngördüğü sınırlamalara bağlı kalarak ilgili teknik alanda düzenleme yetkisine haizdir (Gözler, 2013, s. 125).

Ancak belirtmek gerekir ki, bir görüşe göre, Anayasa'nın ilgili hakkın düzenlendiği maddesinde açıkça belirtilmediği müddetçe, münferit bir kanun ile ilgili hakkın sınırlandırılması yine Anayasa madde 13'e uygun olmayacaktır (Aslan, 2020, s. 817). Öğretide karşı görüş ise, temel özgürlüklerin doğal sınırlarının bulunduğu ve Anayasa madde 13'te geçen "*Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebepler*" ibaresinin ilgili hakkın düzenlendiği tek bir maddeyi belirtmediği, aksine tüm Anayasal hükümleri refere ettiği öne sürülmektedir (Aslan, 2020, s. 818). Bu görüşe göre örneğin seyahat hürriyeti açısından, Anayasada *genel sağlığın korunması* ifadesinin belirtildiği madde 21, 22, 33 ve 34'üncü hükümler referans gösterilerek sınırlandırma getirilmesi muhtemel gözükmemektedir. Ne var ki, anılan görüşe katılmak mümkün değildir. Zira anılan görüşün bir anlık kabulü halinde dahi, basitçe tahlilde bulunmak mümkündür. Örneğin, yukarıda örnek olarak verilen maddelerden 21 ve 22'de düzenlenen hürriyetlerin, genel sağlık amacıyla sınırlandırılması Anayasa Koyucu tarafından hâkim kararına bağlanmış iken; madde 33 ve 34'te ise yasama organı tarafından kanunla sınırlandırılacağı belirtilmiştir. Hangi usulün uygulanacağı somut olaya göre belirlenecek olsa dahi, kavram ve kapsam karmaşası oluşacağı ilk anda göze çarpmaktadır. Hukuki belirlilik ilkesi hukuk devleti mahiyetinin en temel özelliklerindedir. Temel hakların sınırlandırılması gibi son derece hassas ve önemli bir alanda, belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerinden feragat, tüm hak süjelerini tehlikeli unsurlara karşı açık hedef haline getirmektedir. Yaşam hakkının düzenlendiği

⁴ Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi'nin 2014 tarihli bir kararında, "[...] denetim sırasında Anayasa Mahkemesi öncelikle müdahalenin kanunilik şartına uyup uymadığını inceleyecektir. Zira kanuna dayanmayan bir müdahalenin, öze dokunmama, demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma ve ölçülülük gibi diğer güvencelere uygun olup olmadığı incelenmeden bir Anayasal hakkı veya özgürlüğü ihlal ettiği sonucuna ulaşılabacaktır..." denilmektedir. Anayasa Mahkemesi, 25.06.2014, Bireysel Başvuru No: 2014/256

Anayasa'nın 17'inci maddesi kapsamı ile salgın hastalık tehdidine karşı seyahat hürriyetinin kısıtlanabileceği öne sürülse dahi, mevcut Anayasa sistematığında dahi bu mümkün görülmemektedir. Zira Anayasa madde 14'te belirtildiği üzere, "*Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete (...) Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.*" zikredilmiştir.

Tüm açıklamalar kapsamında, ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden itibaren bir yılı aşkın süre geçmiş iken *de facto* olarak görülen idari işlemlerin kanunilik koşulunu sağlamadığı açıktır. Ancak öğretilerde temel hakların sınırlandırılmasına dair konuların işlenişine uyarlık arz etmek amacıyla, Anayasa madde 13'te öngörülen diğer sınırlandırıcı kıstaslara sırası ile değinilecektir.

B. SINIRLAMA ANAYASANIN İLGİLİ MADDESİNDE BELİRTİLEN SEBEPLERE DAYANMALIDIR

Anayasamızın 13'üncü madde hükmünden yola çıkılarak, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında bir diğer unsur, anayasanın ilgili maddesinde belirtilen sebeplere dayanılması hususudur. 3 Ekim 2001 tarihinde gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile temel özgürlüklerin sınırlandırılmasında "*soyut ve genel sebepler*" kaldırılmış, yukarıda anıldığı haliyle kodifiye edilmiştir (Aydın, 2008, s. 102). Buna göre, neticede Anayasa'nın o temel hakka ilişkin ilgili hükmünde belirtilen özel bir sebebe dayanılmadan uygulanacak sınırlandırmalar, Anayasa'ya aykırı olacaktır.

Örneğin, çalışmanın konusunu oluşturan seyahat hürriyeti açısından, Anayasa'nın 23'üncü hükmü üçüncü fıkrasında, "*Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek...*" amacıyla kanunla sınırlanabileceği düzenlenmiştir.⁵ Anılan hükümde açıkça görüldüğü üzere, seyahat hürriyeti Anayasa koyucu tarafından düzenlenen özel sebeplere bağlı kalınması kaydıyla sınırlanabilmektedir.

⁵ "V. Yerleşme ve seyahat hürriyeti

Madde 23 – Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir. Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

C. SINIRLAMA TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN ÖZLERİNE DOKUNMAMALIDIR

Alman Anayasasından esinlenilerek ihdas edilen anılan ölçüte göre (Derdiman, 2011, s. 298), bir temel hak ve özgürlük, pratik olarak sınırlandırılabilir ancak bu hak ve özgürlük işlevselliğini yitirecek ölçüde sınırlandırılmayacaktır.⁶

Hakkın özü olarak belirtilen sübjektif kavram için öğretide, Özbudun'a göre "*Hakkın özü, hakkın vazgeçilmez ögesi, dokunulduğunda söz konusu hürriyeti anlam-sız kılacak asli çekirdeği*" olarak tanımlanmıştır (Özbudun, 2008, s. 105). Buna bağlı olarak, hakkın özünün nitelenmesi, her bir temel hak ve özgürlük için farklılık arz etmektedir (Aydın, 2008, s. 117).

Öz güvencesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında yorumu, içerdiği objektif olmayan unsurlar nedeniyle oldukça güç hale getirmektedir. Bu sebeple "*şz-nirlamanın son sınırı*" olarak belirtilmektedir (Arslan, 2002, s. 145).

Ç. SINIRLAMA ANAYASANIN SÖZÜNE VE RUHUNA AYKIRI OLMAMALIDIR

Bir diğer unsur olarak, temel hak ve özgürlükler Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olmalıdır. İlgili kıstas iki parça halinde incelenmelidir.

Öyle ki, Anayasanın sözüne uygunluk, Anayasanın metnine uygun olunması şartını ihtiva etmektedir (Gözler, 2013, s. 127). Bu meyanda Anayasanın Başlangıç metninin de Anayasaya dâhil olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bilhassa temel hakların sınırlandırılmasına yönelik ek güvence getirilmesi halinde, Anayasanın sözüne uygunluk kriteri, daha da önem arz etmektedir (Özbudun, 2008, s. 103). Böylelikle yasama erkinin, bir temel hak ve özgürlüğü sınırlarken aşamayacağı sınırlar yine Anayasanın kendisi ile belirlenmiş olmaktadır.

Anayasanın ruhuna uygunluk hükmü, tıpkı temel hak ve özgürlüğün özü kavramı gibi sübjektif nitelikte bulunduğundan, öğretide farklı görüşler öne sürülmektedir. Gözler'e göre, Anayasa Koyucu tarafından bir başka hükümde *Anayasanın ruhunun* ne olduğu belirtilmedikçe, Anayasanın ruhuna uygunluk kriteri tam anlamıyla değerlendirilemeyecektir (Gözler, 2013, s. 128). Derdiman'a göre ise, Anayasanın ruhuna uygunluk, "*Cumhuriyetin Anayasada belirtilen nitelikleri ve Anayasanın diğer hükümleri*" birlikte değerlendirildiğinde, çıkarılan sonucun değerlendirilmesidir (Derdiman, 2011, s. 304).

⁶ Hakkın özü kavramının, temel hak ve hürriyetlerde, sınırlama ölçütü olarak düzenlenmesinin işlevsel olmadığı hakkında; GÖZLER, 2013, s. 130-131; DİRDİMAN, s. 298-299.

D. SINIRLAMA DEMOKRATİK TOPLUM DÜZENİNİN GEREKLERİNE AYKIRI OLMAMALIDIR

Demokratik toplum düzeni anlayışı, kastedilen anlam bakımından öğretilerde pek çok tartışmaya yol açmıştır. Hâkim görüşe göre, çağdaş ve özgürlükçü demokrasilerin evrensel niteliklerinin kastedildiği kabul edilmektedir (Derdiman, 2011, s. 300; Arslan, 2002, s. 150).⁷

Öte yandan demokratik toplumda gereklilik kriterine ulaşabilmek için, temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran hukuki işlemin, “zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacı” karşılaması gerekmektedir (Arslan, 2002, s. 150). Keza anılan husus, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek 4 No’lu Protokol’ün⁸ ikinci maddesinde düzenlenen “Se-yahat Özgürlüğü”nün de sınırlandırılma biçimi olarak, aynı hükmün üçüncü fıkrasında görülmektedir.⁹

E. SINIRLAMA LAİK CUMHURİYETİN GEREKLERİNE AYKIRI OLMAMALIDIR

1982 Anayasasının 13’üncü hükmünde düzenlenen bir diğer gereklilik ise laik Cumhuriyetin gerekleri olmaktadır. İlgili hükümde önemli olan husus, bir temel hak ve özgürlük sınırlandırılır iken, hak ve özgürlüğün muhatabı kitle açısından bütün dinlere eşit mesafede durulması, tarafsız olunması, bütün din mensuplarına eşit işlem uygulanması gibi laiklik kavramının gereklerine aykırı düzenleme yapılmamasıdır (Gözler, 2013, s. 131).

Ne var ki, laiklik kavramı demokratik işlemlere dair eşitlik algısının ayrılmaz parçası olsa da temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması ile laiklik kavramının her zaman bire bir bağı bulunmamaktadır. Kaldı ki, Anayasamızın 2’inci, 24’üncü maddeleri gibi laiklik kavramının bilhassa düzenlendiği ve “*anayasal dolaylı sınırlama sebebi*” olarak sayılabilecek hükümleri var iken (Derdiman, 2011, s. 296-297), Anayasamızın 13’üncü hükmünde tekrarının yerinde olmadığı görüşüne katılmaktayız (Derdiman, 2011, s. 302-303; Gözler, 2013, s. 131). Nitekim Avrupa İnsan Hakları

⁷ Aksi görüş için, GÖZLER, 2013, s. 129

⁸ “İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerin Korunmasına Dair Sözleşmeye Ek ve Bu Sözleşme ile İlk Ek Protokol Kapsamında Bulunanlardan Başka Diğer Bazı Hak ve Özgürlükleri Tanıyan 4 Numaralı Protokol”, 16 Eylül 1963 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye, 4 Numaralı Protokol’ü 19 Ekim 1992 tarihinde imzalamış ve 23.02.1994 tarih ve 3975 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur [R.G.: 14.07.1994, 21990], Ne var ki henüz Türkiye açısından anılan Ek Protokol yürürlüğe girmemiştir. İlgili Protokol’ün 7’inci maddesi gereğince: “Onaylayan imzacı devletler bakımından Protokol, onaylama belgesinin [Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine] verildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.”

⁹ “3. Bu haklar, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlık ve ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler olarak ve yasayla öngörülmüş sınırlamalara tabi tutulabilir.”

Sözleşmesi'nde de temel hak ve özgürlükleri sınırlamak üzere böyle bir hüküm ihdas edilmemiştir.

F. SINIRLAMA ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİNE AYKIRI OLMAMALIDIR

Ölçülülük ilkesi, Özbudun tarafından, “sınırlandırmada başvurulan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye elverişli olmasını, bu aracın sınırlama açısından gerekli olmasını ve araçla amacın ölçüsüz bir oran içinde bulunmamasını ifade eder” olmak üzere tanımlanmıştır (Özbudun, 2008, s. 104). Eş söyleyişle, temel hak ve özgürlükler yalnızca gerektiği oranda sınırlanmalı, birden fazla sınırlama seçeneği ve tedbir var ise en yumuşak olanı seçilmelidir.

Ölçülülük ilkesi için önemli olan husus, yalnızca temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması aşamasında değil, bu sınırlamaların tatbiki sırasında da göz önünde bulundurulması icap etmektedir.

Netice itibariyle, 1982 Anayasası'nı değiştiren 4709 sayılı Kanun'un getirdiği düzenleme sonrasında, Anayasanın tadil edilmeden önceki 13'üncü maddesinde benimsenen genel sınırlama sebeplerinin¹⁰ kaldırılarak, sınırlamaların “yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplerle bağlı olarak” yapılabileceği ilkesinin benimsendiği görülmektedir (Özbudun, 2008, s. 113).

O halde Anayasa'nın 23'üncü maddesinde düzenlenmiş olan seyahat özgürlüğü, anayasal bağlamda yalnız bu maddede belirtilen “suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek” hallerinde kanunla kısıtlamaya tâbi tutulabilecektir.

Temel hakların olağan dönemde sınırlandırılması, Anayasamızın 13'üncü maddesinde belirtilen koşullar dahilinde gerçekleştirilmeli, öncelikle kanunilik ilkesi dikkate alınmalıdır.

2. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHADINDA UYGULAMA

Seyahat özgürlüğüne ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bakış açısının anlaşılabilmesi için seyahat özgürlüğü ile yakın kavramların değerlendirilmesinde yarar vardır.

¹⁰ 4709 sayılı Kanun değişikliği öncesi Anayasa Madde 13: “Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğinin, Cumhuriyetin, millî güvenliğinin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlandırılabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir”.

Kişi özgürlüğü hakkı ile seyahat özgürlüğü hakkı iç içe kavramlar olmakla kimi zaman somut olaya tatbikinde nitelme sorunları ile karşılaşılabilir. Kişi özgürlüğü hakkı, Anayasamızın 19'uncu hükmünde düzenlenmiştir. Anılan hükümde, kişi özgürlüğünün hangi koşullarda kısıtlanacağına yönelik usulün düzenlendiği ikinci fıkra şöyledir: “Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.” denilmektedir.

Kişi özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ise madde 5'te görülmektedir. Anılan düzenlemede kişi özgürlüğünün kısıtlanabileceği koşullar ayrıntılı düzenlenmiştir: “Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir.

Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) *Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;*

b) *Kişinin, bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara uymaması sebebiyle veya yasanın öngördüğü bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak amacıyla yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;*

c) *Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;*

d) *Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;*

e) *Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması;*

f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması...” olarak görülmektedir.

Seyahat özgürlüğü ise, yukarıda görüldüğü üzere Anayasamızın 23’üncü hükmünde düzenlenmiştir. Avrupa sisteminde ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek Protokol 4’ün ikinci hükmünde, “Serbest Dolaşım Özgürlüğü” başlığı ile görülmektedir. Anılan hükümde,

“1. Bir devletin ülkesi içinde usulüne uygun olarak bulunan herkes, orada serbestçe dolaşma ve ikametgahını seçebilme hakkına sahiptir.

2. Herkes, kendi ülkesi de dahil, herhangi bir ülkeyi terk etmekte serbesttir.

3. Bu haklar, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlık ve ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler olarak ve yasayla öngörül-müş sınırlamalara tabi tutulabilir.

4. Bu maddenin 1. fıkrasında sayılan haklar, belli yerlerde, yasayla konmuş ve demokratik bir toplumda kamu yararının gerektirdiği sınırlamalara tabi tutulabilir.” denilmektedir.

Buna göre, seyahat özgürlüğü ile kişi özgürlüğü kavramlarının temelde iç içe olduğu söylenebilir. Ne var ki, direkt olarak kişi özgürlüğünün durdurulması¹¹ hal-lerinde, kişinin hareket serbestisi tamamen engellendiğinden, seyahat özgürlüğüne yönelik eylemlere kıyasla çok daha yoğun olduğu söylenebilir. Hareket serbestisinin belirli kurallar dahilinde sınırlandırıldığı durumlar ise, kişi özgürlüğünün durdurulma-sına göre yoğunluk arz etmeyen, genel düzenlemeler ile seyahat özgürlüğünün ko-nusunu oluşturur denilebilmektedir. Bu hususta Avrupa İnsan Hakları Mahkeme-si’nin (Mahkeme) yol gösterici içtihadında; “Özgürlükten yoksun bırakma ve kısıtlama arasındaki fark, nitelik veya özde değil, yalnızca derece veya yoğunluktan ibarettir. Her ne kadar bu kategorilerden birine dair sınıflandırma süreci (niteleme), bazı somut olay-larda tamamen yoruma açık olarak kolay bir iş olmadığını kanıtlasa da Mahkeme 5. maddenin uygulanabilirliğinin veya uygulanamazlığının seçimini yapmaktan kaçınmaz” denilmektedir.¹²

¹¹ Her ne kadar Anayasa terminolojisinde “kısıtlama” ibaresi kullanılsa da [m. 19/8: Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi...], kişi özgürlüğü hakkına gerçekleştirilen müdahaleler Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göre “kısıtlama”dan çok daha yükündür.

¹² Guzzardi ve İtalya, Başvuru No. 7367/76, 6.11.1980, parag. 93, “The difference between deprivation of and restriction upon liberty is nonetheless merely one of degree or intensity, and not one of nature or substance. Although the process of classification into one or other of these categories sometimes proves to be no easy task in that some borderline cases are a matter of pure opinion, the Court cannot avoid making the selection upon which the applicability or inapplicability of Article 5”

Özetle, hareket serbestisine yönelecek bir sınırlama, seyahat özgürlüğünün konusunu oluşturur iken; hareket serbestisinin engellendiği, yoksun bırakıldığı, durdurulduğu, klasik anlamda fiziksel özgürlükten mahrum bırakıldığı durumlar, kişi özgürlüğü hakkına yönelen müdahaleleri meydana getirmektedir.¹³ Mahkeme her somut olayda, başvuruya ilişkin özel durumu ve söz konusu tedbirin türü, süresi, etkileri ve uygulama şekli gibi bir dizi faktörü dikkate almaktadır.¹⁴

Mahkeme'nin her faktörü incelediği güncel bir kararında,¹⁵ başvuru, önleyici tedbirlere maruz kalmış ve hem Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 5 kapsamında hem de Ek Protokol 4 madde 2 kapsamında ihlale yönelik başvuruda bulunmuştur. Buna göre Mahkeme, Başvurucuya yüklenen önleyici tedbirlerden "*Haftada bir kez, denetiminden sorumlu polis makamına rapor vermek; Bir ay içinde iş aramaya başlamak, Casamassima'da yaşamak ve ikamet yerini değiştirmemek, akşam 10 ile sabah 6 arasında ev hapsinde bulunmak...*"¹⁶ gibi sınırlamaların, kişi özgürlüğünün ihlali değil, seyahat özgürlüğünün kısıtlanması olarak değerlendirmiştir.¹⁷ Zira Başvurucu, tümüyle sosyal hayattan mahrum kalmamıştır, gün içerisinde evinden ayrılabilmeğe ve bunun için herhangi bir izne tabii olmamaktadır.

Mahkeme bir diğer kararında,¹⁸ önleyici tedbir olarak, ikamet yerini terk etme me yükümlülüğü¹⁹ altında olan Başvurucunun, bu yükümlülüğün on yıl, dokuz ay, on dokuz gün boyunca devam etmesinin; bu kadar uzun süren bir yükümlülüğün, oldukça hafif bir suçun kovuşturmasında uygulanmasının ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu, ayrıca süresinin orantısız olduğu gerekçesiyle, adil dengenin sağlanmadı-

¹³ Engel ve Diğerleri ve Hollanda, Başvuru No. 5370/72, 8.06.1976, parag. 58: "In proclaiming the "right to liberty", paragraph 1 of Article 5 (art. 5-1) is contemplating individual liberty in its classic sense, that is to say the physical liberty of the person. Its aim is to ensure that no one should be dispossessed of this liberty in an arbitrary fashion. As pointed out by the Government and the Commission, it does not concern mere restrictions upon liberty of movement (Article 2 of Protocol no. 4) (P4-2). This is clear both from the use of the terms "deprived of his liberty", "arrest" and "detention", which appear also in paragraphs 2 to 5, and from a comparison between Article 5 (art. 5) and the other normative provisions of the Convention and its Protocols."

"Özgürlük hakkı" 5. maddenin 1. fıkrası değerlendirilirken, bireysel özgürlüğü klasik anlamda, yani kişinin fiziksel özgürlüğü baz alınmaktadır. Amaç, hiç kimsenin bu özgürlüğün keyfi olarak yok edilmemesini sağlamaktır. Hükümet ve Komisyon tarafından belirtildiği gibi, sadece hareket özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalarla ilgili değildir"

¹⁴ De Tomasso ve İtalya, Başvuru No. 43395/09, 23.02.2017, parag. 80

¹⁵ De Tomasso ve İtalya, Başvuru No. 43395/09, 23.02.2017

¹⁶ De Tomasso ve İtalya, parag. 17

¹⁷ De Tomasso ve İtalya, parag. 85-88;

¹⁸ Nikiforenko ve Ukrayna, Başvuru No. 14613/03, 18.02.2010

¹⁹ Nikiforenko ve Ukrayna, parag. 40; "According to Article 151 of the Code, an undertaking not to abscond consists of an obligation by a suspect or an accused not to leave his or her place of residence or temporary address without the permission of an investigator."

ğı sonucuna varmış ve Ek Protokol 4 kapsamında madde 2’de düzenlenen “*Serbest Dolaşım Özgürlüğü*”ne ihlal tespit etmiştir.²⁰

Mahkeme bir başka başvuruda ise,²¹ Başvurucunun, dört yıl süren ikamet yerini terk etmeme yükümlülüğünü seyahat özgürlüğünün ihlali olarak görmemiştir. Öyle ki, Mahkeme, bazı durumlarda, cezai kovuşturmanın etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla birtakım özgürlüklerin sınırlanabileceğine değinmiştir.²² Somut olayda, Başvurucular, cezai kovuşturma altında olup, ikamet yerini terk etmeme önleyici tedbiri uygulanmaktadır. Tedbire ilişkin sınırlandırma süresinin makul olması, cezai kovuşturma boyunca uygulanıyor oluşu, Başvurucuların izin dahilinde ikamet yerlerinden (Kiev) ayrılabilen olmaları ve Başvuruculara atılı suç üzerinde anılan tedbirin orantılı bulunması sebepleriyle, Mahkeme ihlal tespit etmemiştir.²³

Mahkeme, bir başka kararında,²⁴ örgüt üyesi olduğu şüphesiyle yargılanan Başvurucunun, mevcut kovuşturmadan beraat etmesinden sonra dahi hakkındaki önleyici tedbirlerin kaldırılmaması hasebiyle ihlal kararı vermiştir. Başvurucunun aleyhinde, sürücü belgesine el konulmuş, yurt dışı çıkış yasağı kararı verilmiş ve bulunduğu ikametden ayrılmama tedbiri uygulanmıştır.²⁵ Neticede beraat etmiş olmasına rağmen, İtalyan içtihatları gereği halen suç işleme riski taşıdığı gerekçesiyle söz konusu tedbirler kaldırılmamıştır. Bu sebeple Mahkeme, Başvurucunun, 4’üncü ek Protokol’ün ikinci maddesi gereğince korunan seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir.²⁶

Ne var ki Türkiye, Ek Protokol 4’ü; 19 Ekim 1992 tarihinde imzalamış ve 23.02.1994 tarih ve 3975 sayılı Kanun’la onaylanmasını uygun bulunmuştur. Ancak uygun bulunduğu ilişkin belgeleri henüz Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği’ne tevdi etmemiştir. Bu sebeple, anılan Sözleşme’nin henüz usulüne uygun olarak yürürlüğe konulduğundan bahsedilemez. Unutulmamalıdır ki, usulüne uygun yürürlüğe konulmayan anlaşmalar hakkında ne Anayasa Mahkemesi’ne ne de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne bireysel başvuru yapılamayacaktır.²⁷ Nitekim, Avrupa

²⁰ Nikiforenko ve Ukrayna, parag. 57-60

²¹ Antonenkov ve Diğerleri ve Ukrayna, Başvuru No. 14183/02, 22.11.2005

²² Antonenkov ve Diğerleri ve Ukrayna, parag. 61

²³ Antonenkov ve Diğerleri ve Ukrayna, parag. 66-67

²⁴ Labita ve İtalya, Başvuru No. 26772/95, 06.04.2000

²⁵ Labita ve İtalya, parag. 68-71

²⁶ Labita ve İtalya, parag. 196-197

²⁷ Anayasa md. 148/3; 30.03.2011 tarih ve 6216 sayılı Kanun Md. 45/1

İnsan Hakları Mahkemesi, bu hususta yapılan bir başvuruyu “*ratione personae*” olarak değerlendirmiş ve başvurunun incelenemez olduğuna hükmetmiştir.²⁸

II. SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI VE KARANTİNA UYGULAMASI

A. GENEL OLARAK SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KAVRAMI

Sokağa çıkma yasağı, ilan edildiği bölge sınırları ile bağlı olmak kaydıyla, bu bölgede ikamet eden kişilerin, ilan edilen süre boyunca buldukları yer yahut ikametgâhlarından ayrılmamalarını ifade etmektedir (Kırışık ve Durdu, 2016, s. 167).

Olağanüstü dönemlerde uygulanabilen sokağa çıkma yasaklarından başka, olağan dönemlerde tüm ülke nezdinde en son 2000 yılında yapılan nüfus sayımlarında 219 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’ye dayanılarak sokağa çıkma yasakları uygulanmıştır.²⁹

Yine Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun³⁰ 77’inci hükümlerinde salgın hastalıkların görüldüğü mahallerde bütün toplanmaların, kısmen veya tamamen kaldırılacağı veya 73’üncü hükmünde belli hastalıkları bulunan kimselerin ikametlerinden ayrılmamalarına karar verilebileceği belirtilmiştir.

Öte yandan, halen güncelliği haiz bazı sokağa çıkma kısıtlamalarında, İçişleri Bakanlığınca yayınlanan genelgeler ile valiliklerce karar alındığını görülmektedir. Nitekim Covid-19 salgınına bağlı olarak ilan edilen sokağa çıkma yasağına bağlı ilk genelge olan, 21 Mart 2020 tarihli İçişleri Bakanlığı Genelgesinde, 65 yaş üstü vatandaşların sokağa çıkışının kısıtlanması istemiyle mülki amirlere talimat verildiği görülmektedir (Yavuzdoğan, 2020, s. 126). Bu hususta dayanan mevzuat hükmü, İl İdaresi Kanunu’nun³¹ 11’inci maddesi (c) bendi olmaktadır. Buna göre ilgili maddede, “*İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.*

²⁸ Eugenia Michaelidou Developments Ltd ile Michael Tymvios ve Türkiye, Başvuru No. 16163/90, 31.10.2003

²⁹ Genel Nüfus Sayımı Sayım Komiteleri Ve Bürolarının Kuruluş, Görev Ve Çalışma Esasları Yönetmeliği,

RG: 01.07.1985, 18798

“Sokağa Çıkma Yasağı

Madde 6- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı’nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında 8.6.1984 tarih ve 219 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 32. maddesi gereğince, sayım günü Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, sokağa çıkma yasağı konur.”

³⁰ 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Kabul Tarihi: 24.04.1930, RG: 06.05.1930, 1489

³¹ 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, Kabul Tarihi: 10.06.1949, RG: 18.06.1949, 7236

Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğrattacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir.” zikretmektedir. Görüldüğü gibi, en yüksek mülki amirin, huzur, güvenlik, kamu esenliği gibi bazı muğlak konularda gerekli tedbirlerin alınması hakkı mevcuttur. Ancak bu tedbirlerin tam olarak ne olacağı Kanun’da belirtilmemiştir.

Anılan hükmün ikinci fıkrasında ise, kamu düzeni ve güvenliğinin, olağan hayatı ciddi anlamda etkileyecek düzeyde bozulması halinde, en yüksek mülki amirin seyahat hürriyetini sınırlayabileceği belirtilmektedir. Görüldüğü üzere, anılan hükümde salgın hastalık gibi özel durumlara ilişkin bir düzenleme bulunmadığı gibi, “sokağa çıkma yasağı” ifadesi açıkça geçmemektedir (Yavuzdoğan, 2020, s. 138). Oysa 2395 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 11’inci hükmünde şiddet hareketleri kapsamında sokağa çıkma yasağı ilan edilebileceği açıkça düzenlenmiştir.³² Dolayısı ile “sokağa çıkma yasağının” açıkça belirtilmediği madde metinlerinde, Kanun Koyucunun kasten sustuğu kabul edilemez. Anayasamızın 13’üncü maddesince³³ temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, ancak kanunun verdiği açık yetkiyle mümkün olabilmektedir. Ne İl İdaresi Kanunu ne de Umumi Hıfzıssıhha Kanunu hükümlerinde, idareye sokağa çıkma yasağı ile seyahat hürriyeti kısıtı yetkisi verildiği görülmektedir (Kasapoğlu Turhan, 2020, s. 565).

Bir diğer husus olarak, İdare tarafından ilan edilen seyahat hürriyeti kısıtlamalarına uyulmadığı takdirde uygulanacak yaptırımda, kimi zaman Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun işaret ettiği Türk Ceza Kanununun 195’inci hükmü kimi zaman İl İdaresi Kanunu’nca referans gösterilen Kabahatler Kanunu madde 4 tatbik edilmektedir. Mevcut durum ise yasağa aykırı hareket edenler arasında farklı ve uyumsuz yaptırım türleri ile karşılaşılmasına neden olmakta ve eşitlik ilkesine aykırılık arz etmektedir (Güler, 2020, s. 197).

Öte yandan, 65 yaş üzeri ve 20 yaş altı vatandaşlar kapsamında yaşa bağlı olarak uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarının, yaklaşık 49 günden fazla sürdüğü dönemler göz önüne alınarak Anayasa Mahkemesi’nin öngördüğü üzere “makul sebep” kav-

³² 2395 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu, Kabul Tarihi: 20.10.1983, RG: 27.10.1983, 18204

³³ “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

ramından uzak olduğu eleştirisi ile ayrımcılık yasağı ihtiva ettiğine yönelik öğretiler tespitler bulunmaktadır (Bozkurt, 2021, s. 508-509). Ayrıca anılan kısıtlamanın uygulandığı uzun süre nazara alınarak, seyahat hürriyeti kısıtından ziyade kişi hürriyetinin ihlali kavramının gündeme gelebileceği değerlendirilmektedir.

1. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHADINDA UYGULAMA

Sokağa çıkma yasağının, serbest dolaşıma müdahale oluşturduğu yukarıda anılmıştır. Önem arz eden husus, tedbirin, kişilerin günlük işlerini yapıp yapamamasında bir engel oluşturulmasıdır. Neticede sokağa çıkma yasağının, esnek uygulanması, belirli saatler ile sınırlandırılması gibi hallerde kişi özgürlüğü kapsamında değerlendirilecek bir yoğunluktan söz edilmeyebilir. Ancak kişilerin rızaları hilafına kısıtlı bir alanda, azımsanmayacak bir süre tutulması halinde, yoğunluk arz edildiği üzere, kişi özgürlüğüne ait alana müdahale edildiği görülmektedir.

Nitekim Mahkeme 2015-2016 yıllarında Türkiye'nin güneydoğusundaki bazı şehirlerde, yerel yönetimler tarafından 5442 sayılı İl İdare Kanunu'nun 11'inci maddesi (c) fıkrası³⁴ uyarınca uygulanan sokağa çıkma yasakları ile ilgili 34 başvuruyu incelemiştir.³⁵ Anılan davalarda, Mahkeme, sokağa çıkma yasağı bakımından Sözleşme'nin 5'inci maddesi kapsamında da inceleme yapmaktadır. Bu hususta Mahkeme'nin görevlendirdiği İnsan Hakları Komiseri'nin 02.12.2016 ve 25 Nisan 2017 tarihli raporlarında; Mahkeme'nin somut olayı, Sözleşme'nin 5'inci maddesince korunan kişi özgürlüğü hakkı ile henüz Türkiye taraf olmadığı 4 No'lu Protokolünün 2'inci maddesi kapsamında düzenlenen serbest dolaşım özgürlüğü arasında değerlendirdiğini, ancak yine de özgürlükten yoksun bırakma ve kısıtlama arasındaki farkın sadece nitelik veya özden değil, yalnızca derece veya yoğunluktan ibaret olduğuna dikkat çekmiştir. Neticede Komiser, bu tedbirlerin Sözleşme'nin 5'inci maddesi anlamında özgürlüğünden yoksun bırakıldığı görüşündedir. Böylelikle anılan sokağa çıkma yasaklarının, kişi özgürlüğünü ihlal ettiği kanaatine varmıştır. Avrupa Komis-

³⁴ 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, Kabul Tarihi: 10.06.1949, RG: 18.06.1949, 7236: "Madde 11: C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir. [Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 Md.] Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır. [Ek paragraf: 25/7/2018-7145/1 Md.]Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlandırabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir.

³⁵ Bu fıkra kapsamında alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66'ncı madde hükmü uygulanır."

³⁵ Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından 15.12.2016 tarihinde yayınlanan Basın Açıklaması ECHR 420

yonu'nun 2016 tarihinde hazırladığı raporda ise,³⁶ “Sokağa çıkma yasağı kararlarının nasıl uygulandığı, bu kararların uygulanmasının nüfusun diğer hak ve özgürlükleri üzerinde nasıl bir etki yarattığı veya sokağa çıkma yasakları sırasındaki gerçekleştiği iddia edilen suiistimler ve ihlaller hakkında yorum yapmak Venedik Komisyonun görevi değildir. Bununla beraber, Komisyon, yetkili makamların bu haklarla ilgili pozitif yükümlülüklerinin bulunduğunu, bu nedenle de bu hakların korunmasını ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve vatandaşları hem pratikte hem de hukuki seviyede suiistimallerden korumak için uygun tedbirleri almak durumunda olduklarına dikkat çekmektedir” demekte ve yakın dönemdeki sokağa çıkma yasağı kararlarının alınması için dayanak gösterilen yasal hükümlerin uygulama için yeterli yasal çerçeveyi temin etmediğini, hukuki dayanaktan yoksun olduğuna temas etmiştir.³⁷

Ne var ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 5'inci maddesi kapsamında detaylı inceleme yapmadan, başvurulara ait iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle, başvuruların Sözleşme'nin 35'inci maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.³⁸

Bu hususta görüldüğü üzere, Mahkeme'nin incelediği hususlar, olağan dönemde gerçekleştirilecek özgürlüklere yönelik sınırlamaların ulusal mevzuat ile uluslararası anlaşmalara uygunluğunu denetlemektedir. Nitekim sokağa çıkma yasağı, öncelikli olarak seyahat özgürlüğünü etkilemektedir. Bu sebeple Mahkeme, sokağa çıkma yasağının, “süresine, belirli bir dönem için ilan edilmiş olup olmamasına, kapsadığı coğrafi alana ve uygulanan kısıtlamaların niteliğine” dikkat edecektir.³⁹

Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Covid-19 salgını sebebiyle ilan edilen sokağa çıkma kısıtlamaları hakkında incelemede bulunduğu oldukça önemli bir içtihadı yayınlanmıştır.⁴⁰ Somut olayda, Başvurucu Romanya vatandaşıdır ve 24 Mart 2020 tarihi ile 14 Mayıs 2020 tarihi arasında ilan edilen sokağa çıkma kısıtlamalarının Sözleşme'nin beşinci maddesine aykırı olduğunu iddia etmektedir. Buna

³⁶ Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi (Venedik) Komisyonu, “Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi Hakkında Görüş Raporu”, 10-11 Haziran 2016

³⁷ Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi (Venedik) Komisyonu, “Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi Hakkında Görüş Raporu”, parag. 92

³⁸ Aydın ve Diğerleri ve Türkiye, Başvuru No. 63130/15, 63133/15, 63138/15, 478/16, 480/16, 891/16, 901/16, 1905/16, 2005/16, 2105/16, 2200/16, 3758/16, 4159/16, 4353/16, 4552/16, 4684/16, 4817/16, 5237/16, 5317/16, 5332/16, 5628/16, 6758/16, 6990/16, 8536/16, 8699/16, 9414/16, 9712/16, 10073/16, 10079/16, 10085/16, 10088/16, 39419/16; 12.03.2019, Parag. 66; Elçi ve Türkiye, Başvuru No. 63129/15, 29.01.2019, Parag. 53-56

³⁹ BRASS, Paul R., “Collective Violence, Human Rights, and the Politics of Curfew”, Journal of Human Rights, 2006, s. 323-340

⁴⁰ Terhes ve Romania, Başvuru No. 49933/20, 21.05.2021

göre, Dünya Sağlık Örgütü'nce 11 Mart 2020 tarihinde SARS-CoV-2 koronavirüsünün neden olduğu bir salgınla karşı karşıya olunduğunun ilan edilmesi üzerine, 16 Mart tarihinde Romanya Cumhurbaşkanlığı tarafından otuz günlük olağanüstü hal ilan edilmiştir. Akabinde Romanya İçişleri Bakanlığı tarafından 21 Mart 2020 tarihinde akşam 10.00 ila sabah 06.00 saatleri aralığı baz alınarak kısmi, 24 Mart 2020 tarihinde ise ayrıntılı olarak listelenen belirli sayıda koşul dışında kişilerin ikametinden ayrılmasını tam yasaklayan Genelge yayınlanmıştır. Kişilerin bulunduğu ikametden ayrılmaları gerekiyor ise, buna dair geçerli nedeni ihtiva eden belge sunmaları aksi halde para cezası ile yaptırım uygulanacağı ilan edilmiştir. Anılan olağanüstü hal düzenlemeleri ile buna bağlı olarak yaptırımların, otuz gün ilave süre ile uzatıldığı ilan edilmiş ve sokağa çıkma kısıtlamaları 14 Mayıs 2020 tarihinde nihayet sona ermiştir. Başvurucu, ilan edilen sokağa çıkma yasaklarının “*ev hapsi*” niteliğinde olduğunu belirterek, bizzat etkilendiğinden, böylelikle Sözleşme'nin 5'inci maddesi ilk fıkrasının ihlal edildiğinden şikayet etmiştir. Başvurucuya göre, ilan edilen genel sokağa çıkma yasaklarının yalnızca seyahat özgürlüğünün kısıtlanması değil, kişi özgürlüğünden yoksun bırakılma boyutunda bulunmaktadır.

Mahkeme, ilan edilen sokağa çıkma yasaklarının yasal zeminini incelemiş ardından anılan tedbirin herkese uygulanması, ilgili mevzuatta belirtilen koşullar dahilinde ikametden ayrılmanın mümkün olması, dolayısıyla yoğunluk derecesi göz önüne alındığında “*ev hapsi*” ile eşdeğer olmadığını tespit etmiştir.⁴¹ Öte yandan Mahkeme, olağanüstü hal ilanı ile Romanya tarafından Sözleşme'nin 15'inci maddesi uyarınca, anılan Sözleşme'ye Ek 4 No'lu Protokol'ün 2'inci maddesinden doğan seyahat özgürlüğünü güvence altına alan yükümlülüklerin, askıya alındığının bildirildiğini kaydetmiştir. Nihayetinde Mahkemece, Başvurucu tarafından; ilan edilen sokağa çıkma yasaklarının genel niteliği haricinde, kişisel durumunun ne kadar etkilendiğine yönelik somut emareler sunulmaması nedeniyle Sözleşme'nin 5'inci maddesinin de olaya uygulanamayacağı, dolayısıyla başvurunun kabul edilemez olduğuna hükmedilmiştir.⁴²

B. GENEL OLARAK KARANTİNA KAVRAMI

Karantina, kelime anlamı olarak, “*Bulaşıcı bir hastalığın yayılmasını önlemek için belli bir bölgenin veya yerin kontrol altında tutulup giriş çıkışların engellenmesi biçiminde uygulanan sağlık önlemi*” olarak tanımlanmakta ve tecrit anlamını ihtiva et-

⁴¹ Terhes ve Romania, Başvuru No. 49933/20, parag. 43

⁴² Terhes ve Romania, Başvuru No. 49933/20, parag. 44-47

mektedir.⁴³ Salgın hastalıklar ile karşımıza çıkan karantina kavramı, günümüz sosyal şartlarında yaşantımıza her zamankinden daha çok dahil olmuştur.

Bir sağlık önlemi olarak görülen karantina, salgın hastalıklar ile savaşan dünya için nispeten yeni bir kavram olarak kabul edilse de şaşırtıcı bir geçmişe sahiptir. Kıtalar arası ticaretin gelişmesi ve ardından, 15 ve 16'ncı yüzyıllarda coğrafi keşiflerin gerçekleşmesi ile ülke hudutlarının her zamankinden daha fazla dolaşıma açılması, pandemi olarak nitelendirilen salgın hastalıkların kıta boyutlarını atlamasına neden olmuştur (Tyner ve Hewlett, 2019, s. 51). Hal böyle olunca, henüz hastalıkların teşhis ve tedavisinde emekleme aşamasındaki bilim, tecrit uygulamasını hastalıkların yayılma hızından daha yavaş keşfetmiştir (Wendy E. Parmet, 2007, s. 434).

Öncelikle deniz taşımacılığı ile transatlantik seyahat eden gemilerin, mevcudiyetinde bir hastalık görülmesi halinde tecridine başlanmıştır. Büyük Veba Salgını zamanında, 14. yüzyılda, Venedikliler ve Akdeniz'in diğer ticaret ülkeleri, gemilerin bazen şehirlerine veba getirdiğini fark etmiş ve veba olan bir süre boyunca, enfekte olduğu şüphelenilen gemileri tecrit etme uygulamasını başlatmışlardır (Fenner vd., 1988, s. 273-274).

Ne var ki, hastaların karada karantina altına alınması, enfekte kişilerin gemilerden inişini önlemekten daha zor olmakla, daha sistemli bir siyasi örgüte muhtaç bulunmaktadır. Bununla birlikte, Kuzey Amerika'daki sömürgeciler, 1662 kadar erken bir tarihte, Long Island'a bağlı East Hampton'da, su çiçeği hastalığının Kızılderili yerlilerden kasabanın genel nüfusuna yayılmasının önlenmesi için bir karantina emri verdiği görülmektedir (Fenner vd., 1988, s. 274). Ancak uygulaması ve takibinin oldukça zayıf olduğu anlaşılmaktadır (Cliff, 2013, s. 47).

1667 yılında ise Virginia Kolonisi çiçek hastalığı bulaşan kimselerin, ikametlerinde zorunlu olarak tecrit edilmesi için yasal düzenleme ihdas etmiştir (Fenner vd., 1988, s. 274).

21'inci yüzyıla gelindiğinde ise, yetkili organ tarafından alınan tecrit ve karantina uygulama kararları, kamu yararı ile bireysel özgürlükler arasında hassas bir denge ihtiva etmektedir.⁴⁴ Genel olarak, devletler halk sağlığına ilişkin tedbirlerin, mülkiyet prensibi içerisinde düzenlenmesinden ve uygulanmasından sorumlu olmaktadır

⁴³ Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (19.04.2020).

⁴⁴ Esas itibarıyla temel haklar ve sınırlandırmalar 20'inci yüzyıldan itibaren yoğun olarak tartışılmaya başlanmış ve bu alanda uluslararası standartların oluşturulması için çalışmalara başlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından, salgın hastalıklar ile uluslararası platformda daha etkin savaşabilmek adına 1948 yılında Uluslararası Epidemiyoloji ve Karantina Uzmanlık Komitesi oluşturulmuştur.

(Cieslak vd., 2019, s. 18). Ancak ne var ki, mülkilik prensibi sebebiyle, karantina uygulaması ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.⁴⁵

Karantina, tecrit müessesisi; Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 72'inci hükmünde "57 nci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur" denilmekte ve devam eden birinci bendinde "Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphelenilenlerin ve hastalığı neşri tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vazı." denilerek düzenleme altına alınmıştır. Ne var ki, Kanun'un 57'inci maddesinde belirtilen salgın hastalıkların *numerus clausus* yazıldığı söylenebilir. Anılan Kanun'un 64'üncü hükmünde, 57'inci maddede belirtilenden başka salgın hastalık görülmesi halinde, aynı Kanun'da belirtilen tedbirlerin tamamı veya bir kısmının alınabileceği ifade edilmiştir. Ancak bu yollama, 72'inci maddenin lafzında görülmemektedir. Her ne kadar, yorum teknikleri ile kamu yararı gereği ulaşılabilecek bir sonuç olsa da bunun zorlama bir yorum olacağı, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması veya durdurulmasında yoruma yer olmayacağı kanaatindeyiz. Bu hususun, karantina gibi bir kısım tedbirler için, kanun yazım tekniği ve metodolojisi ile bağdaşmadığı düşünülmektedir.

2. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHADINDA UYGULAMA

Avrupa sistemi, karantina müessesini Sözleşme'nin kişi özgürlüğüne ilişkin düzenlemenin yer aldığı 5'inci hükmü, (e) bendinde düzenlemiştir. Buna göre; "Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması", kişi özgürlüğünün sınırlanması için meşru sebep olarak kabul edilmektedir.

Ancak Mahkeme, karantina tedbirlerine ilişkin kararları, karantina tedbirlerine ilişkin kararları, *yasaya uygunluk, zorunluluk hali, demokratik toplumda gereklilik, acil bir sosyal ihtiyaca cevap verip vermemesi bağlamında ölçülülük ilkesi ve karantina alınan yerin yeterliliği* çerçevesinde değerlendirmektedir.

⁴⁵ Hatta devletlerde egemenliğin kullanılış şekline bağlı olarak, üniter olmayan yapıdaki devletlerin, karar ihdası ile uygulanmasında, tek bir yasama ve yürütme erki bulunmaması sebebiyle, her örgütsel bölgede farklılık yaşanabildiğine dair; "Elli eyalet boyunca karantina ve izolasyon yasalarında önemli bir çeşitlilik vardır...", CETRON, Marty, "Quarantine: Voluntary or Not?", The Journal Of Law, Medicine & Ethics, Kış 2004, s. 83

Mahkeme bir kararında,⁴⁶ *mental disorder* teşhisi konulan Başvurucunun, istem dışı bakıma ihtiyaç duymamış olmasına rağmen, yasadışı bir şekilde bir akıl hastanesine kapatıldığı gerekçesiyle incelediği somut olayda; Sözleşme'nin 5/ 1(e) maddesi uyarınca *mental disorder* bulunan birinin tecrit edilmesi için, üç asgari koşulu ana hatlarıyla belirtmiştir: objektif tıbbi kanıt temelinde yetkili bir makam tarafından güvenilir bir şekilde teşhis gösterilmelidir; zihinsel yetersizlik, zorunlu hapsi gerektiren bir tür veya derecede olmalıdır ve sürekli hapsedilmenin geçerliliği böyle bir bozukluğun devamına bağlı olmalıdır, diyerek, ulusal hukukta öngörülen usulün mevcut davada keyfilığe karşı yeterli güvence sağlamadığına ve bu sebeple Sözleşme'nin 5'inci madde hükmünün ihlal edildiğine hükmetmiştir.⁴⁷

Mahkeme bir başka kararında,⁴⁸ Başvurucu, kanuna aykırı ve haksız olarak hastaneye kaldırılması ve devamında hukuki yardım alma hakkından ve diğer temel özgürlüklerinden mahrum kaldığından yakınmaktadır. Mahkeme, zihinsel bozukluklardan mustarip bireylerin savunmasızlığı göz önüne alındığında, keyfilığe karşı açıkça etkili yollar sağlanması kanaatindedir. Yetkili ulusal makamların keyfilikten uzak kalması gerektiğini belirterek, Başvurucunun zorla hastaneye yatırılması için gerekli usul şartlarının yerine getirmediğine ve böylelikle Sözleşme'nin 5'inci maddesine aykırı davranıldığını tespit etmiştir.⁴⁹

Mahkeme bir diğer kararında,⁵⁰ cezaevindeki *mental disorder* teşhisi bulunan Başvurucu, cezaevi hastanesinde tüm hastalarına bakacak yeterli personeli olmadığını, yetkili makamların kötü muamele iddialarını için herhangi bir adım atmadıklarını, hazırlanan tıbbi raporların, tıbbi protokole uygun olmayarak hazırlandığından teşhise ilişkin başka bir tıbbi kurumdan teyit alamadığını iddia ederek, cezaevi hastanesinde hukuka aykırı olarak tutulduğunu beyan etmiştir. Mahkeme, başvuranın sivil bir psikiyatri kliniğinde ruhsal hastalığını tedavi etmek için bağlayıcı tıbbi protokol ile başvuranın Hapishane Hastanesindeki tedavisi arasındaki uygun ve kapsamlı bir analiz sağlamamıştır. Bu durumun, hukuka ve uluslararası mevzuata aykırı olduğunu kaydeden Mahkeme, Başvurucunun, Sözleşme'nin 5'inci maddesi (e) bendinde korunan kişi özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.⁵¹

⁴⁶ X ve Finlandiya, Başvuru No: 34806/04, 03.07.2012

⁴⁷ X ve Finlandiya, Başvuru No: 34806/04, 03.07.2012, parag. 171

⁴⁸ M.S. ve Hirvatistan, Başvuru No: 75450/12, 19.02.2015

⁴⁹ M.S. ve Hirvatistan, Başvuru No: 75450/12, 19.02.2015, parag. 157-162

⁵⁰ Strazimiri ve Arnavutluk, Başvuru No. 34602/16, 21.01.2020

⁵¹ Strazimiri ve Arnavutluk, Başvuru No. 34602/16, 21.01.2020, parag. 120-124

Mahkemenin bir başka kararında,⁵² Başvurucu homoseksüeldir ve 1994 yılında 19 yaşındaki bir başka kişiye HIV virüsü bulaştırdığı tespit edilmiştir. Bu sebeple İdare Mahkemesi tarafından 3 aya kadar hastanede karantina altında tutulmasına karar vermiştir. Başvurucu, homoseksüel olduğu dolayısıyla ayrımcılığa tabi tutulduğunu ve kişi özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini şikâyet etmektedir. Mahkeme, Başvurucunun karantina altına alınmasının, HIV virüsünü yaymasını önlemek için son çare olmadığını, yetkililerin HIV virüsünün yayılmadığından emin olma ihtiyacı ile başvuranın özgürlük hakkı arasındaki adil denge kuramadığını, öncelikle daha hafif başka tedbirlerin denenmediğini ve bu orantısızlığın kamu çıkarlarını korumak için yeterli bulunmadığını tespit etmiştir. Tüm bu sebeplerle Mahkeme, Başvurucunun iddiasını haklı bularak Sözleşme'nin 5'inci maddesi ilk fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir.⁵³

Mahkemenin bir diğer kararında ise,⁵⁴ Başvurucu gazetecidir ve hakkında “*Er-genekon*” suç örgütüne üye olma iddiası ile kovuşturma yürütülmektedir. Kendisine yetkili Mahkeme tarafından “*yurt dışı çıkış yasağı*” koruma tedbiri uygulanmıştır. Hakkında yürütülen kovuşturma neticesinde Başvurucu yedi yıl altı ay hapis cezası almıştır. Başvurucu, yürütülen ceza kovuşturmasının, hakkaniyete uygun olmayarak adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ayrıca uygulanan koruma tedbiri ile kişi özgürlüğü hakkına müdahalede bulunulduğunu iddia etmektedir. Mahkeme, kimsenin keyfi bir şekilde kişi özgürlüğü hakkından yoksun bırakılmayacağını ancak somut olaydaki koruma tedbirinin Türkiye'nin onaylamadığı Sözleşme'ye Ek 4. No'lu Protokolün 2'inci maddesi ile alakalı olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak Başvurucunun şikayetini, Sözleşme'nin 35'inci maddesi 3'üncü fıkrası (a) bendi uyarınca, konu bakımından *ratione materiae* uyumlu bulmamıştır.⁵⁵

Mahkeme içtihatlarının, Covid-19 salgınına karşı uygulamalara yönelik henüz oluşmaya başladığı göz önüne alındığında, farklı yaklaşımların söz konusu olacağı göze çarpmaktadır. Nitekim Mahkemenin bir güncel içtihadında, uzun ve sağlıklı koşullarda zorunlu tutulan karantina tedbirinin işkence yasağı kapsamında incelendiği görülmektedir.⁵⁶ Somut olayda, Başvurucunun gözaltına alınırken gördüğü fiziksel şiddete ilave olarak, düzgün havalandırma imkânı bulunmayan ve yeterli sıhhi koşulların sağlanmadığı bir ortamda yedi hafta gibi uzun bir süre boyunca karan-

⁵² Enhorn ve İsveç, Başvuru No. 56529/00, 25.01.2005

⁵³ Enhorn ve İsveç, Başvuru No. 56529/00, 25.01.2005, parag., 55-56

⁵⁴ Kömürücü ve Türkiye, Başvuru No. 2769/11, 17.02.2015

⁵⁵ Kömürücü ve Türkiye, Başvuru No. 2769/11, 17.02.2015, Parag. 36-37

⁵⁶ Feilazoo ve Malta, Başvuru No. 6865/19, 11.03.2021

tinada tutulmasını Sözleşme'nin 3'üncü maddesinin ihlali olarak nitelendirilmiştir. Ek olarak Başvurucu, Covid-19 virüsüne bulaş riski bulunan bir ortamda karantinaya tabi tutularak, sağlığı riske atılmıştır. Mahkeme bulaş riskine karşı tedbir alınmamasını endişe verici olarak kaydetmiş ayrıca karantina süresinin yeterli hukuki gerekçeden yoksun olarak uzatıldığı halleri, hukuka aykırı olarak belirtmiştir.⁵⁷

SONUÇ

Seyahat özgürlüğü, Anayasamızın 23'üncü hükmünde "*Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir*" denilerek, vatandaş yabancı ayırımı yapılmadan herkese tanınmıştır. Bir temel hak olan seyahat özgürlüğü bu bağlamda, olağan dönemler içerisinde yalnızca Anayasamızın 13'üncü hükmüne uygun olarak sınırlanabilmektedir. Buna göre, "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" zikredilmiştir. Anılan madde metninde ise 4709 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası, "temel hak ve hürriyetler... *yalnızca* Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak... sınırlanabilir" denildiğine göre, yorum yoluyla genel sınırlama sebebi de yaratmak mümkün değildir. Neticede Anayasanın ilgili maddesi olan 23'üncü hükmünde zikredilmeyen bir sebeple seyahat özgürlüğünün sınırlandırılmayacağı sonucuna varılmaktadır. Anayasamızın 23'üncü maddesi üçüncü fıkrasında, seyahat özgürlüğünün sınırlandırılabilir haller olarak, "*suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek*" sayılmıştır. Örneğin, salgın hastalık ibaresinin geçmemesi öğretide tartışmaya sebep olmuş ve olağan dönemde bu sebebe dayanarak seyahat özgürlüğünün sınırlandırılmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Nitekim seyahat özgürlüğü, düzenlendiği 23'üncü maddeye göre yukarıda anıldığı üzere, "suç işlenmesini önlemek" amacıyla sınırlandırılabilir. Belirtilen özel sınırlama sebebi bundan ibarettir ve "genel sağlık" sebebi yoktur. Dolayısıyla bir şehirde veya bir köyde salgın bir hastalık baş gösterirse orada karantina ilân edilmesi mümkün olmayacaktır, aksi hareket Anayasaya aykırı olacaktır (Gözler, 2001, s. 59-65). Oysa salgın hastalık durumunda seyahat hürriyetinin sınırlandırılması tamamıyla gereklidir ve tüm demokratik hukuk devletlerinde görülmektedir.⁵⁸ Ka-

⁵⁷ Feilazoo ve Malta, Başvuru No. 6865/19, 11.03.2021, parag. 92-93

⁵⁸ World Health Organization, "Considerations for Quarantine of Individuals in the Context of Containment for Coronavirus Disease [COVID-19]", Interim Guidance, 19 March 2020, s. 1

naatimizce mevzuatın böyle önemli hususlara uygun olacak şekilde tadil edilmesi gerekmektedir.

Nitekim günümüzde maruz kaldığımız sokağa çıkma yasağı kararlarının, İç İşleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nce alındığı, tıpkı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne daha önce yapılan başvurular gibi 5442 sayılı İl İdare Kanunu'nun 11'inci maddesi (c) fıkrasına dayanıldığı görülmektedir. Ancak anılan hükümde alınmasına cevaz verilen tedbirlerin tam olarak ne olacağı Kanun'da belirtilmediği gibi, salgın hastalık hali de tedbir alınmasına olanak sağlayan bir sebep olarak zikredilmemiştir. Yinelemek gerekirse, Anayasamız gereği temel hak ve özgürlükler yalnızca kanunla sınırlanabilir ve Anayasa'nın cevaz verdiği hallerde bu enstrümanlar kullanılabilir. Ne yazık ki, 03.04.2020, 10.04.2020, 12.04.2020, 16.04.2020 tarihli güncel sokağa çıkma yasakları da (örnek arz etmesi amacıyla 10.04.2020 tarihli karar Ek-1 olarak paylaşılmıştır) hukuka uyarlık göstermemekte ve bu tedbire uymayan hakkında uygulanacak diğer tedbirler de dayanak hükmün aykırılığı sebebiyle hukuka aykırı olacaktır. Keza ne 5442 sayılı İl İdare Kanunu'nun 11'inci maddesi (c) fıkrasında mülki idari amirliklerce, ne de 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 27'inci maddesinde⁵⁹ umumi hıfzıssıhha meclislerinin işlemleri ile açıkça sokağa çıkma yasağı tedbiri alınabileceği yazmamaktadır. Kimi durumlarda seyahat özgürlüğünün durdurulmasına ve kişi özgürlüğü ihlaline dahi varabilen böylesi önemli bir tedbirin, netice itibarıyla temel hakkın sınırlanmasını içeren ibarelerin, açıkça kanun hükmünde yazması ve Anayasal zemininin bulunması gerekmektedir.

Bir diğer husus olarak 65 yaş üzeri ve 20 yaş altı vatandaşlar kapsamında yaşa bağlı olarak uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarının, yaklaşık 49 günden fazla sürdüğü dönemler göz önüne alınarak Anayasa Mahkemesi'nin öngördüğü üzere "makul sebep" kavramından uzak olduğu eleştirisi ile ayrımcılık yasağı ihtiva ettiğine yönelik öğretiler tespitler bulunmaktadır. Ayrıca anılan kısıtlamanın uygulandığı uzun süre nazara alınarak, seyahat hürriyeti kısıtından ziyade kişi hürriyetinin ihlali kavramının gündeme gelebileceği de değerlendirilmektedir.

Öte yandan, çalışmanın inceleme kapsamı dışında olmasına karşın değinmekte yarar görmekteyiz ki, Cumhurbaşkanının, Anayasa'nın 119'uncu hükmünden aldığı yetki ile "tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde" yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek

⁵⁹ Madde 27: "Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faydeleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler."

üzere olağanüstü hal ilan edebilmektedir. Tamamlayıcı hüküm olarak Olağanüstü Hal Kanunu'nun tabii afet ve tehlikeli salgın hastalıklarda alınacak tedbirlere ilişkin 9'uncu maddesinde, "*a) bölgenin belirli yerlerinde yerleşimi yasaklamak, belirli yerleşim yerlerine girişi ve buralardan çıkışı sınırlamak, belli yerleşim yerlerini boşaltmak veya başka yerlere nakletmek*" denilmektedir. Görüldüğü gibi durumun gereklerine göre salgın hastalık veya doğal afet gibi hallerde, seyahat özgürlüğü, mevzuata ve hukuka uygun olarak sınırlandırılabilir ve hatta durdurulabilecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de temel insan hakkı olan seyahat özgürlüğünün sınırlandırılmasında, bilhassa kanun ve mevzuata uygunluğa bakmaktadır. Mahkeme güncel içtihadı ile Covid-19 nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma kısıtlamalarının, "*ev hapsi*" uygulamasına benzetilerek Sözleşme'nin 5'inci maddesi ilk fıkrasının ihlali şikayetini, kıyas edilen kısıtlamaların düzeyinin eşdeğer olmadığına hükmederek kabul edilemez bulmuştur.

Seyahat özgürlüğünün sınırlandırılma biçimlerinden sokağa çıkma yasağı hakkında Mahkeme, sokağa çıkma yasağının, "*süresine, belirli bir dönem için ilan edilmiş olup olmamasına, kapsadığı coğrafi alana ve uygulanan kısıtlamaların niteliğine*" dikkat etmektedir.

Seyahat özgürlüğünün bir diğer kısıtlayıcı tedbiri olarak karantina açısından ise Mahkeme, karantina tedbirlerine ilişkin kararları, *yasaya uygunluk, zorunluluk hali, demokratik toplumda gereklilik, acil bir sosyal ihtiyaca cevap verip vermemesi bağlamında ölçülülük ilkesi ve karantina alınan yerin yeterliliği* çerçevesinde değerlendirmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Zühtü, “*Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması: Anayasa’nın 13. Maddesi Üzerine Bazı Düşünceler*”, Anayasa Yargısı Dergisi, 2002
- Aslan, Volkan, “Covid-19 Salgını Sebebiyle Uygulanan Sokağa Çıkma Kısıtlamalarının 1982 Anayasası’na Uygunluğu”, İstanbul Hukuk Mecmuası , 78 (2) , 809-835
- Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi (Venedik) Komisyonu, “*Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi Hakkında Görüş Raporu*”, 10-11 Haziran 2016
- Aydın, Nizamettin, 3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliklerinin Temel Hak Ve Hürriyetler Üzerine Etkileri, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2008
- Aygün, Ercan, “*1982 Anayasasında Seyahat Özgürlüğü*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007
- Bozkurt, Fatma Duygu, “*Assessment Of Age-Stratified Lockdown Imposed During The Covid-19 Pandemic Regarding Prohibition Of Discrimination*”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. Xxv, 2021
- Brass, Paul R., “*Collective Violence, Human Rights, And The Politics Of Curfew*”, Journal Of Human Rights, 2006
- Cetron, Marty , “*Quarantine: Voluntary Or Not?*”, The Journal Of Law, Medicine & Ethics, Kış 2004
- Cieslak, Theodore J., Kortepeter, Mark G., Kratochvil, Christopher J., Lawler, James V., “*Legal Considerations*”, Nebraska Isolation And Quarantine Manual, 2019
- Cliff, Andrew, Smallman-Raynor, Matthew, “*Quarantine: Spatial Strategies*”, Oxford Textbook Of Infectious Disease Control, 2013
- Derdiman, R. Cengiz, Anayasa Hukuku, Alfa Akademi Ltd. Şti., Şubat 2011
- Fenner F., Henderson, D.A., Arıta, I., Jezek, Z., “*Early Efforts At Control: Variolation, Vaccination, And Isolation And Quarantine*”, Dünya Sağlık Örgütü, Cenevre, 1988
- Gözler, Kemal, “*Anayasa Değişikliğinin Temel Hak Ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri Ve Götürdükleri: Anayasanın 13’üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme*”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 59, Sayı 2001/4
- Gözler, Kemal, Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ağustos 2011
- Gözler, Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Şubat 2013.
- Güler, Betül, “*İdarenin Covid-19 Pandemisine İlişkin Sokağa Çıkma Yasağı Kararlarının Kanuni İdare İlkesi Kapsamında Değerlendirilmesi*”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Covid-19 Hukuk Özel Sayısı Yıl:19 Sayı:38, 2020/2, S.180-201
- <https://sozluk.gov.tr>
- Kaboğlu, İbrahim, Özgürlükler Hukuku, İmge Kitabevi, Ankara, 2002

- Kasapoğlu Turhan, “Covid-19 Pandemisinde İlan Edilen Sokağa Çıkma Yasaklarının İdare Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, S. 550-566
- Kırışık, Fatih, Durdu, Muhammet, “Vali Ve Kaymakamların Sokağa Çıkma Yasağı Ve Güvenlik Bölgesi İlan Etmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2016
- Lecker, Michael, The “Constitution Of Medina”, The Darwin Press, Inc., New Jersey, 2004
- Odyakmaz, Zehra, Kaymak, Ümit, Ercan, İsmail, Anayasa Hukuku İdare Hukuku, İkinci Sayfa Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., Ağustos 2006
- Özbudun, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008
- Sağlam, Mehmet, “Ekim 2001 Tarihinde Yapılan Anayasa Değişiklikleri Sonrasında Düzenlendikleri Maddede Hiçbir Sınırlama Nedenine Yer Verilmemiş Olan Temel Hak Ve Özgürlüklerin Sınırı Sorunu”, Anayasa Yargısı, S. 19, 2002
- Tyner, Kate L., Hewlett, Angela L., “Isolation In The Conventional Hospital Setting”, Nebraska Isolation And Quarantine Manual, 2019
- Wendy E. Parmet, J.D, “Legal Power And Legal Rights — Isolation And Quarantine In The Case Of Drug-Resistant Tuberculosis”, The New England Journal Of Medicine, 2007
- World Health Organization, “Considerations For Quarantine Of Individuals In The Context Of Containment For Coronavirus Disease (Covid-19)”, Interim Guidance, 19 March 2020
- Yavuzdoğan, Seçkin, “Tehlikeli Salgın Hastalık Sebebiyle Uygulanan Sokağa Çıkma Yasağı Kararları Üzerine Birkaç Not”, Adalet Dergisi, 2020, S. 124-139

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

Guzzardi ve İtalya, Başvuru No. 7367/76, 6.11.1980

De Tomasso ve İtalya, Başvuru No. 43395/09, 23.02.2017

Engel ve Diğerleri ve Hollanda, Başvuru No. 5370/72, 8.06.1976

Nikiforenko ve Ukrayna, Başvuru No. 14613/03, 18.02.2010

Labita ve İtalya, Başvuru No. 26772/95, 06.04.2000

Antonenkov ve Diğerleri ve Ukrayna, Başvuru No. 14183/02, 22.11.2005

Eugenia Michaelidou Developments Ltd ile Michael Tymvios ve Türkiye, Başvuru No. 16163/90

Aydın ve Diğerleri ve Türkiye, Başvuru No. 63130/15, 63133/15, 63138/15, 478/16, 480/16, 891/16,
901/16, 1905/16, 2005/16, 2105/16, 2200/16, 3758/16, 4159/16, 4353/16, 4552/16,
4684/16, 4817/16, 5237/16, 5317/16, 5332/16, 5628/16, 6758/16, 6990/16, 8536/16,
8699/16, 9414/16, 9712/16, 10073/16, 10079/16, 10085/16, 10088/16, 39419/16;
12.03.2019

Elçi ve Türkiye, Başvuru No. 63129/15, 29.01.2019

X ve Finlandiya, Başvuru No: 34806/04, 03.07.2012

M.S. ve Hırvatistan, Başvuru No: 75450/12, 19.02.2015

Strazimiri ve Arnavutluk, Başvuru No. 34602/16, 21.01.2020

Enhorn ve İsveç, Başvuru No. 56529/00, 25.01.2005

Kömürcü ve Türkiye, Başvuru No. 2769/11, 17.02.2015

Feilazoo ve Malta, Başvuru No. 6865/19, 11.03.2021

Terhes ve Romania, Başvuru No. 49933/20, 21.05.2021

EK-1

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
İller İdaresi Genel Müdürlüğü

Sayı : 89780865-153- E 6484
Konu : Sokağa Çıkma Yasağı

İlgi: 03.04.2020 tarih ve 6235 sayılı Genelge

Koronavirüs salgınının görüldüğü andan itibaren, Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulunun önerileri, Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatları doğrultusunda; salgının/bulaşın toplum sağlığı ve kamu düzeni açısından oluşturduğu riski yönetme, sosyal izolasyonu temin, sosyal mesafeyi koruma ve yayılım hızını kontrol altında tutma adına birçok tedbir kararı alınarak hayata geçirilmiştir.

Bu kapsamda ilgi Genelge ile alınan son tedbirlerden olan, büyükşehir statüsündeki 30 ilimiz ile Zonguldak ili için şehir giriş-çıkışlarının 15 gün süreyle geçici olarak yasaklanması kararlaştırılmıştır.

Alınan tedbirlerin bulaşın yayılım hızına olan etkisinin en üst noktaya taşınabilmesi amacıyla; büyükşehir statüsündeki 30 ilimiz ile Zonguldak ilini kapsayacak şekilde, İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi ile Umumi Hıfzısıhha Kanununun 27 nci ve 72 nci maddesi uyarınca il valileri tarafından aşağıdaki ek tedbirlerin alınması gerekmektedir;

Bu kapsamda;

1- 10.04.2020 tarihi saat 24:00'den 12.04.2020 tarihi saat 24:00 arasında aşağıda belirtilen istisnalar hariç olmak üzere **Büyükşehir statüsündeki 30 ilimiz** (Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van) ile **Zonguldak il sınırları içinde bulunan tüm vatandaşlarımızın** sokağa çıkmaları yasaklanacaktır.

2- AÇIK OLACAK İŞYERİ, İŞLETME VE KURUMLAR

- Ekmek üretiminin yapıldığı fırın ve/veya unlu mamül ruhsatlı işyerleri,
- Tüm sağlık ürünleri ve tıbbi malzemelerin (tıbbi maske dahil) üretiminin yapıldığı işyerleri,
- Kamu ve özel sağlık kurum ve kuruluşları, eczaneler,
- Zorunlu kamu hizmetlerinin sürdürülmesi için gerekli kamu kurum ve kuruluşları (huzurevi, yaşlı bakım evi, rehabilitasyon merkezleri, acil çağrı merkezleri, vefa sosyal destek birimleri vb.)
- Her bir 50.000 nüfusa bir adet olmak üzere göre valilikler/kaymakamlıklar tarafından belirlenecek akaryakıt istasyonu ve veteriner klinikleri,
- Doğalgaz, elektrik, petrol sektöründe stratejik olarak faaliyet yürüten büyük tesis ve işletmeler (Tüpraş, termik ve doğalgaz çevrim santralleri gibi)

Atatürk Cad. No:191 Bakanlıklar-ANKARA
Telefon No: (0 312) 123 45 67 Faks No: (0 312) 123 45 68
e-Posta: illeridaresi@icisleri.gov.tr
İnternet Adresi: www.icisleri.gov.tr/illeridaresi

Bilgi için: Adı SOYADI
Unvan
Telefon No: (0 312) 123 45 70